

Täysistunto

Torstai 2.2.2023 klo 15.59—18.32

6. Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitran toimintakertomus vuodelta 2021

Kertomus K 9/2022 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 38/2022 vp

Ainoa käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö TaVM 38/2022 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomuksen johdosta.

Onko esittelypuheenvuoroa? — Edustaja Grahn-Laasonen, olkaa hyvä, esittelypuheenvuoro.

Keskustelu

18.02 **Sanni Grahn-Laasonen kok** (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies, tästä mahdollisuudesta. — Talousvaliokunta on käsitellyt Sitran toimintakertomusta vuodelta 2021 ja laatinut siitä asiaankuuluvasti mietinnön. Sitran työssä korostuu ennakkoinnin, ratkaisujen etsimisen ja erityisesti kokeilujen ja pilottien merkitys. Viime vuodet ovat korostaneet poikkeuksellisella tavalla ennakointiosaamisen tarvetta ja kysyntää. Samalla ne korostavat työn haastavuutta: ennakointityö on paitsi vaikeaa myös vaikeasti mitattavaa.

Sitran pyrkimyksenä on kehittää ja jakaa tulevaisuusajattelua ja muutoksen tekemisen taitoja yhteiskuntaan. Ennakointi ja yhteiskunnallinen koulutus ovat Sitran toiminnassa jatkuvia, läpileikkaavia toimintoja. Sitran uuden strategian myötä sen työssä korostuvat kolme teemaa: ekologisen kestävyyskriisin ratkaiseminen, reilun datatalouden edistäminen ja demokratian ja osallisuuden vahvistaminen. Talousvaliokunta pitää Sitran kaltaisen tulevaisuustalon työn suuntaamisessa keskeisenä myös sen toiminnan vaikuttavuuden jatkuvaa ja systemaattista arviointia.

Talousvaliokunta pitää Sitran teemavalintoja onnistuneina ja ajankohtaisina. Samalla ne liittyvät vahvasti toisiinsa ja tukevat toistensa toteutumista. Sitran visio reilusta, kestävästä ja innostavasta tulevaisuudesta, jossa ihmiset voivat hyvin maapallon kantokyvyn rajoissa, edellyttää konkreettisia toimia niin kestävyysratkaisujen, demokratian vahvistamisen kuin reilun datatalouden aloilla. Ekologisen kestävyyskriisin, ilmastonmuutoksen ja luonnon monimuotoisuuden kysymykset edellyttävät sekä teknologisia ratkaisuja että politiikkatoimia kansallisella, EU:n ja globaalilla tasolla. Talousvaliokunta pitää tärkeänä, että Sitran toiminnan pääpaino myös taloudellisesti on kokeilujen ja pilottihankkeiden toteuttamisessa. Työn lisäarvon kannalta on tärkeää, että toiminta suuntautuu hankkeisiin, jotka ilman Sitran panosta jäisivät toteuttamatta, ja ettei se aiheuta niin sanottuja markkinahäiriöitä kilpailevalle, markkinaehtoiselle toiminnalle.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 160/2022 vp

Riippumattoman ajatuspajan ja tulevaisuustalon työn riskinä on, että sen esiin tuoma ajattelu jää irralliseksi eikä välity riittävällä tavalla yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa hyödynnettäväksi tai kansalaisyhteiskuntaan laajemmin. On olennaista, että Sitra hakee toimintaansa vaikuttavuutta myös osallistumalla Euroopan unionin projekteihin ja lainsäädännön kehitystyöhön, jotka tosiasiallisesti pitkälti määrittävät Sitran teemojen kannalta keskeistä toimintaympäristöä. Tältä kannalta Sitran osaamista olisi perusteltua hyödyntää entistäkin enemmän — ja konkreettisimmin — myös osana EU-asioiden valmistelua ja Suomen EU-ennakkovaikuttamista.

Lopuksi talousvaliokunta kiinnitti huomiota geopolittisen toimintaympäristön radikaaliin muutokseen viime vuoden aikana. Luonnollisestikin tämä nousi myös tässä mietinnössä esiin. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ja siitä seuranneet turvallisuusympäristön ja taloudellisen toimintaympäristön muutokset — mukaan lukien vallitseva energiakriisi — määrittävät lähivuosia merkittävästi. Vaikka Sitran teemat ovat tästä kehityksestä riippumatta ajankohtaisia, viime vuoden tapahtumat sävyttivät myös niiden ympärillä tehtävää työtä ja toisaalta entisestään korostavat niiden merkitystä. Sitran teemoja ei voida käsitellä irrallisina näistä tapahtumista, ja toimintaympäristön muutos tulee ottaa huomioon ylätasoon otsikoiden alla tapahtuvassa konkreettisessa työssä ja sen suuntaamisessa, jotta Sitra voi tuottaa myös ajantasaisesti hyödynnettävissä olevaa tietoa päätöksenteon tueksi.

Kiitämme yhteistyöstä Sitraa ja kaikkia Sitran vaikuttajia, myöskin hallintoneuvoston jäseniä — puheenjohtajakin on täällä paikalla. Edellä oleva huomioon ottaen talousvaliokunnan yksimielinen päätösehdotus on, että eduskunta hyväksyy kannanoton kertomuksen K 9/2022 johdosta. Eli kannanottoehdotus on: ”Eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.” — Kiitoksia, arvoisa puhemies.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Sitten Sitran hallintoneuvoston puheenjohtaja, edustaja Filatov, olkaa hyvä.

18.06 Tarja Filatov sd: Arvoisa puhemies! Kiitos valiokunnalle hyvästä työstä. Tiiviissä muodossa oli mielestäni juuri ne oleelliset asiat, mitkä Sitran työhön tällä hetkellä liittyvät, ja niihin on helppo yhtyä.

Valiokunta toivoi muun muassa, että Sitran työn vaikuttavuutta mitattaisiin enemmän kuin tällä hetkellä. Tämä on tärkeä tavoite, vaikkakaan ei niin kovin helppo toteuttaa, jos ajatellaan Sitran luonnetta, millaisissa asioissa se toimii. Ennakointityön ja kokeilujen ja pilottien vaikuttavuuden mittaaminen ei ole ihan helppoa, koska niissä pitää olla rohkeutta ottaa joskus vähän riskiäkin, jotta me kykenemme luomaan uutta ja innovatiivista toimintaa. Jossakin onnistutaan, jossakin ei, mutta siitä huolimatta tämä tavoite on hyvä. Uskon, että Sitra innovatiivisena organisaationa pystyy löytämään niitä ratkaisuja, joilla pääsemme tässä vaikuttavuuden mittaamisessa eteenpäin.

Sitran tämänhetkiset tavoitteet ovat saaneet valiokunnalta kiitosta. Ne ovat ajan hermolla, ja voisi sanoa, että edelläkävijyys näkyy näissä teemoissa. Ne olivat todellakin ekologisen kestävyyskriisin ratkaiseminen, reilun datatalouden edistäminen ja demokratian ja osallisuuden vahvistaminen. Valiokunta piti painopisteitä osuvina, ja Sitran hallintoneuvosto ja hallitus ovat hyvin yhteislinjaisesti näitä painopisteitä pitäneet tärkeinä.

Valiokunta kiinnitti huomiota siihen, että Venäjän hyökkäys ja Ukrainan tilanne eivät näy tässä strategiassa, ja se on ihan totta, koska strategia on tehty ennen tätä Venäjän aggressiivista hyökkäystä. Mutta kun ensi vuoden puolella Sitra lähtee tekemään uutta stra-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 160/2022 vp

tegiaa, niin uskon, että siinä näkyy jo tämä turvallisuusympäristön muutos paremmin kuin tällä hetkellä.

Jos sitten toisaalta mieltii vaikkapa Sitran megatrendejä, niin niissä muutos on jo tietyllä tavalla näkyvissä, ja se nousee siellä esiin esimerkiksi sitä kautta, että esiin nousee asioita siitä, että maailman valtioiden väliset jakolinjat kärjistyvät ja erilaisten yhteiskuntajärjestelmien väliset erot ja jännitteet korostuvat. Sääntöpohjainen maailmanjärjestys horjuu, etupiirit palaavat ulkopoliittiseen keskusteluun, ja asetelmaan kytkeytyy valtataistelua kriittisistä resursseista. Myös maiden omien etujen ajaminen näkyy politiikassa, ja tämä jännitteinen tila lisää epävarmuutta kansainvälisissä suhteissa, markkinoilla ja ihmisten mielissä. Diplomatian tarve ja konfliktien ehkäisy korostuvat. Nämä olivat niitä asioita, jotka siellä megatrendivaiheessa nousivat esiin.

Haluan, kun tässä on edustajiakin paikalla, muistuttaa, että kannattaa vaikka välillä käydä vilkaisemassa niitä Sitran sivuja. Sieltä löytyy todellakin ajankohtaista pohdintaa ja tutkimusta, ja niistä voi hyvinkin olla apua myös eduskuntatyössä ja tulevaisuuden hahmotamisessa. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Reijonen, olkaa hyvä.

18.09 Minna Reijonen ps: Arvoisa herra puhemies! Kiitos esittelijöille Sitran asioihin liittyen. — Itse olen myös tuolla talousvaliokunnassa mukana, ja tosiaan tätä asiaa olemme tarkastelleet. Totta kai Sitrassakin liikkuu aika isoja rahoja, ja se vaikuttavuus ja vaikuttavuus ja vaikuttavuus — sehän on hirveän tärkeätä huomioda se vaikuttavuus: mitenkä rahalla saadaan vaikuttavuutta aikaiseksi.

Tämmöisenä aikana, kun sitä tulevaisuutta Sitrakin pohtii, kuitenkin vähän toivoisin, että ehkä jatkossa voisi eduskunta miettiä, olisiko joitakin säästön paikkoja Sitrassakin, niin että ei välttämättä ihan niin paljon laitettaisi siihen rahaa. Toivon, että tähän asiaan palattaisiin ja tästä vaikka haettaisiin jonkunlaisia säästöjä kuitenkin, koska rahat ovat tiukassa nyt tämmöisenä aikana. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kinnunen, Mikko, olkaa hyvä.

18.10 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tulevaisuustalo Sitran työssä korostuu kolme teemaa: Sitra haluaa ratkaista ekologista kestävyyskriisiä, edistää reilua datataloutta sekä vahvistaa demokratiaa ja osallisuutta.

Olen samaa mieltä talousvaliokunnan kanssa siitä, että toiminnan pääpainon on hyvä olla pilottien ja kokeilujen toteuttamisessa ja toiminnan kannattaa suuntautua hankkeisiin, jotka ilman Sitran panosta jäisivät kokonaan toteutumatta. Niiden kautta löytyy parhaita käytäntöjä ja ratkaisun avaimia mutta myös epäkohtia, jotka on syytä korjata.

Toimintaympäristömme on muuttunut merkittävästi Ukrainan sodan syttymisen jälkeen. Muutos ja sen seuraukset tulee ottaa huomioon Sitran teemoissa ja tulevassa strategiassa. Strategia pohjaa visioon Suomesta, joka menestyy rakentamalla reilua, kestäväää ja innostavaa tulevaisuutta. Sellaista tarvitsemme.

Maamme kestävyyttä on syytä tarkastella ja lähestyä laaja-alaisesti ja kokonaisvaltaisesti niin ekologiselta, taloudelliselta, sosiaaliselta kuin sivistykselliseltä kannalta. Tälläkin tavalla tulevaisuustalomme voisi toteuttaa tärkeitä kokeiluja ja pilotteja, esimerkiksi edus-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 160/2022 vp

kunnan selontekojen pohjalta. Kokeiluihin on hyvä liittää tutkimuksellinen elementti, jotta saamme tutkittua tietoa ja kokeiluja päätöksenteon pohjaksi.

Sitra on tarttunut esimerkillisesti äänestysaktiivisuuden laskuun. Kansalaisten omistajuus nykyistä järjestelmäämme kohtaan on heikentynyt. Tarvitaan uusia vaikuttamisen ja osallistumisen keinoja. Odotan kovasti, että nuoret löytävät uusia tapoja vaikuttaa. Nuoret kyllä haluavat vaikuttaa, mutta kanavat puuttuvat. Odotan innolla Sitran uusia avauksia siihen liittyen.

Me sivistysvaliokunnan jäsenet, monet, olemme liittyneet verkkoalustalle, jolla keskustelemme nuorten kanssa. On löydettävä monia tapoja, niin että nuoret pääsevät vaikuttamiseen osalliseksi. Heissä on tulevaisuus.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Niemi, olkaa hyvä.

18.13 Veijo Niemi ps: Arvoisa herra puhemies! Ihan sellainen pieni tarkennus, Sitran hallintoneuvoston jäsenenä kun olen tässä kohta tämän neljä vuotta ollut. Tuossa esiintyi sellainen väittäjä, että ”valtion rahaa”, mutta oikeastihan Sitran rahoitus perustuu pörssi-osakkeisiin. Olemme muun muassa pystyneet 100 miljoonaa euroa luovuttamaan yliopistomaailmalle näistä osakkeista, ja siitä huolimatta Sitra on varsin vakaalla tasolla tälläkin hetkellä.

Ainoa, mikä meillä nyt tällä hetkellä on sitten ja mikä on ollut jo julkisessa uutisoinnissakin, on se, että yliasiamies Jyrki Katainen valitettavasti jättää Sitran 1.6. lähtien. Hän siirtyy johonkin, vielä hän ei ole kertonut, minkälaiseen tehtävään, mutta siirtyy kuitenkin Sitrasta pois. Ja meillä on sitten hyvin tärkeä tehtävä löytää Sitraan uusi hyvä yliasiamies, ymmärtääkseni 1.8. lähtien. Mutta tällä kohtaa haluan kiittää Jyrki Kataista siitä hyvästä työstä, minkä hän on Sitrassa tehnyt yliasiamiehenä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Filatov, olkaa hyvä.

18.14 Tarja Filatov sd: Arvoisa puhemies! On helppo yhtyä siihen, mitä edustaja Niemi tässä edellä totesi tästä rahoituksesta. Sitran hallintoneuvosto todellakin päätti joulukuussa 2019 tästä 100 miljoonan euron kertaluonteisesta panostuksesta yliopistojen pääomittamiseen. Se toteutettiin portaittain sillä tavalla, että se ei tullut yhtenä vuotena vaan useampana vuotena, ja sen Sitra kyllä kesti. Mutta kun Sitran toiminta perustuu hyvin pitkälle osakekurssien tulokseen, niin me emme tiedä, millaisessa maailmassa me elämme, ja kannattaa miettiä tarkkaan se, minkälaista keskustelua tästä rahoituksesta käydään, koska ei ikään kuin pidä syödä sitä kokonaisuutta pois. Mutta tämä päätös, mikä tähän mennessä on tehty, oli mielestäni ihan kestävä.

Ja sitten mitä tulee tähän demokratiaan, niin siitä haluaisin todeta edustaja Kinnuselle — joka poistui jo — että Sitra esimerkiksi tuotti hyvinvointialueille tällaisia, täytyy sanoa, edustuksellista demokratiaa täydentäviä malleja, joita voitaisiin ottaa käyttöön kansalaisdemokratian lisäämisessä, ja jotkut hyvinvointialueet niitä pohtivatkin, kun rakentavat tätä omaa malliansa. Sitralla on ollut hankkeita hyvinvointialueiden kanssa demokratian lisäämiseksi. Minusta se on äärimmäisen tärkeää, ja uskon, että se on myös vaikuttavaa, koska vielä nämä hyvinvointialueet ovat kansalaisille vähän vieraita, ei tiedetä, mitä siellä oikein tapahtuu. Nekin, jotka ovat tottuneet vaikuttamaan asioihin, joutuvat löytämään uudet kanavat vaikuttaakseen, puhumattakaan tavallisista kansalaisista, niin että on äärimmäisen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 160/2022 vp

tärkeää, että me pystymme sillä tasolla luomaan sellaisia foorumeita, joissa ihmiset, järjestöt ja toimijat pääsevät jo ennalta mukaan vaikuttamaan siihen, minkälaisia päätöksiä hyvinvointialueilla tehdään.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 9/2022 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.